

Bősárkány történelme

Bősárkány neve 1222-ben tűnik fel először írásban egy, a szomszédos Maglócát eladományozó oklevélben „villa Sarkan” alakban. Csak a XVIII. század elején jelent meg a Bő-, illetve Beő- előtag. A falu neve a „sárkány” köznévből keletkezett személynévből vagy földrajzi névből származhat. Az előbbi mellett az szól, hogy az országban több falu is viseli ezt a nevet. Az utóbbira a Pesty Frigyes által lejegyzett szájhagyomány alapján gondolhatunk: az ún. „Sárkány-dombon” megtelepedő halászok adták nevét.

A szegény halásznépesség földműveléssel nem is foglalkozhatott, ezért királyainak nem is tudták eladományozni Bősárkányt hosszú ideig. Első adományozására ugyanis csak I. Lajos által került sor, 1378-ban. Ő a somogyi karthauzi szerzeteseknek adta, de azok 1390-ben egyéb somogyi birtokra cserélték a távoli Sárkányt és más, Sopron megyei birtokaikat. Zsigmond király pedig azonnal a Kanizsai család tagjainak adományozta. A főúri családok egymás közti viszályaiból jobbágysalvaik is kivették részüket. A bazini grófok és népeik 1460 körül Bősárkányban hatalmaskodtak. Mátyás halála után viszont a Kanizsai rokonság bősárkányi és barbacsi jobbágyaik élén a kis premontrei birtokot, Maglócát égetik fel.

A belső viszálykodások után megjelenik környékünkön is az új külső ellenség, a török. 1529-ben a Bécs ellen vonuló török sereg feldúlja a Rábaköz falvait is. A Hanság menti falvak népe a mocsárvilág szigeteire menekülhetett előlük.

1535-ben az utolsó Kanizsai, Orsolyát feleségül vette Nádasdy Tamás. Ezzel a hatalmas Kanizsai-birtokok - köztük Bősárkány is - a Nádasdyakra szálltak. A falu csak lassan tért magához a török pusztításból. Az 1584-es összeírás szerint csak 5 család élt a faluban. Elsősorban halászatból éltek, de már 8 hektár szántó is jutott nekik a gazdátlan telkek felosztásával.

1543-ban, majd 1594-ben, amikor a török elfoglalja Győrt, ismét felprédálja a Rábaközt. A pusztulást mutatja az, hogy 1597-ben Nádasdy kapuvári uralmának falvai közül csak kilencel tudott úrbéri szerződést kötni. A többiben akkora volt a pusztítás - így Bősárkányban is -, hogy semmiféle úrbéri terhet nem tudtak teljesíteni. A lakosság sem növekedett, hiszen az 1608-as összeírás még mindig 5 családot regisztrált. Olyan tartós nyomorúság szakadt a vidékre, hogy uruk csak 1660 és 1680 között köthetett velük új szerződést.

A reformáció Bősárkányt is elérte. A Nádasdy család ugyanis 1550 körül áttért a lutheránus vallásra jobbágyaival együtt. 1642-ben viszont Nádasdy Ferenc, apósa, Esterházy Miklós hatására rekatolizál és széles körű térítésbe kezd. A „cuius regio eius religio” elve alapján jobbágyaiknak is követniük kellett.

Azt, hogy földesuruk az ország egyre hatalmasabb főura, a bősárkányiak ki is használták a szomszéd falvakkal való viszálykodás során. 1645 körül Maglócáról átszöktetnek egy jobbágyot, földjeit pedig Bősárkányhoz csatolták. 1647-ben pedig a kapiakkal különböztek össze egy rét birtokjogán. Mindkét esetben a földterületek megszerzése volt

a cél. Földesuruk pedig támogatta őket ebben. Ezek az események azt mutatják, hogy a falunak nagyobb termőterületekre lett volna már szüksége. Erőszakos földszerzésekről ezután már nem tudunk, így maradt a másik módszer: a mocsaras területekből nehéz munkával kellett új földdarabokat termővé tenni.

Mindezek az események arra utalnak, hogy a falu népessége növekedésnek indult. Az 1660-as összeírás bizonyítja is ezt: már 19 családot jegyeztek fel, akik még mindig elsősorban halászattal foglalkoztak.

1671-ben Nádasdy Ferencet a Wesselényi-féle összeesküvésben való rész-vételért kivégezték, összes birtokát elkobozták. Így került Bősárkány 10 évre a kincstár kezelésébe. 1681-ben a császárhű Esterházy Pál nádor vásárolja meg többek között a kapuvári uradalmat, ezen belül Bősárkányt is.

A XVII. században a népesség már 202 fő, de templom még nincs a faluban, hanem a pap, aki Barbacsról jön, egy jobbágyházban mondja a misét. Bősárkány ugyanis ekkor még Barbacs filiája.

A Rákóczi-szabadságharc során, 1704-ben ismét elpusztult a falu: a Rába-közben garázdálkodó labanc rákok felégetik más településekkel együtt. Ennek ellenére 1714-ben arról értesülünk, hogy újnak mondott iskola áll Bősárkányban, templom viszont még mindig nincs.

1733-ban aztán már áll egy kis vályogtemplom a földesúr és a hívek adományaiból. A lakosság tovább növekedett, de már gazdaságilag differenciálódott: 1728-ban az 55 családból már 34 zsellérsorban él. 50 év múlva még rosszabb lett az arány: 117 családból 89 zsellér. A XVIII. században már elkezdődött a hanyi láp-szigetek művelésbe vonása: irtásföldekkel igyekeztek a jobbágyok szántóikat növelni. Az úrbéri terheket az 1768-ban megkötött urbárium szabályozta. Eszerint az ajándékokat pénzzel váltják meg, a földbér és kilenced marad. A robotot a rábapordányi majorságban kell ledolgozniuk. Dézsmát fizetnek, irtásföldjeik után pedig irtáspénzt. Az irtáseredetű bérföldek területe a múlt század közepén már meghaladta az 1000 holdat. Így a folyamatosan gyarapodó lakosságnak, még a zselléreknek is jutott elegendő föld a minimális szükségleteik biztosítására.

Újabb fordulópontra az 1848/49-es szabadságharc hozott Bősárkány életébe. A falu amellet, hogy 7 honvédet is adott a magyar seregbe, a bosszúálló osztrákok dühét is elszenvedte. A csornai csatából menekülő osztrákok itt vonultak keresztül az északabbra fekvő Szentpéterig. Elölük persze a lakosság ismét a Hany szigeteire menekült, de néhány, környéken bujkáló helybelit az ellenség elfogott és magával vitt. A Hanság-csatornán felüli táborhelyükön pedig minden kérdés és ítélet nélkül kivégeztek közülük hármat. A lakosság és a szabadcsapatok további ellenséges magatartásán feldühödött Schlick tábornok bosszúból felgyújtatta a falut.

Ez a pusztítás ismét több évtizedre visszavetette a település fejlődését. Az irtás- és bérföldek helyzetét az 1857. évi birtokrendezési egyezség szabályozta. Az uraság az 1043 hold bérföldből 1005 holdat visszatartott magának, 38 holdat (telkenként 2 holdat) pedig átengedett volt jobbágyainak. A közös legelőből viszont 675 holdat kapott a falu. Ezt követően megindult a majorgazdálkodás Bősárkány határában is:

létrejött a Csép-major és a Nyirkai-major.

A századfordulón végre pozitív fordulat következett. A szegedi kiállításon járt Perepatits Ferenc kántortanító, és onnan tápéi szatyrokat hozott mintának a bősárkányi gyékényszövőknek. Sikerült is elterjesztenie az új formákat, és ezzel megújítania a bősárkányi gyékényező háziipart. Ez a tevékenység már évszázadok óta kiegészítő tevékenysége volt több, Hanság menti falu lakóinak, de ez a megújulás Bősárkányt híressé tette.

Az I.világháború frontjai 72 áldozatot követeltek Bősárkány fiai közül. Az 1919-es Tanácsköztársaság politikailag is megosztotta a falut. A zsellérek közül többen szimpatizáltak az új eszmékkel, saját felemelkedésüket remélve tőlük. A két világháborút, a gyarapodó lakosságot már nem tudta ellátni a falu ha-tára. A szegény családok férfitagjai és a nélkülözhető nők messzi majorságba mentek minden nyáron és ősszel dolgozni. Otthon a gyékényes háziiparban már a 6-8 éves gyerekek részt tudtak venni.

1937-ben aztán megalakul a Háziipari Szövetkezet a falubeli értelmiségiek kezdeményezésére, hogy segítsék a szatyorkészítők termékeinek jobb áron való eladását. Addig ugyanis a falu zsidó kereskedői vásárolták fel azokat, de csak ún. „jancsibankóval” fizettek, amit a saját boltjukban vásároltattak le. A község 1940-ben éri el első lakosságcsúcsát: 2400 lélek lakik a faluban. Az egyházközség el is határozza a következő évben a templom bővítését, amelyhez még az egykori kegyúr, hg. Esterházy Pál is hozzájárult. Egy kereszthajót és új szentélyt építettek hozzá a régi barokk templomhoz. Az építkezéssel 1944-ben végeztek. Addigra már a dúló II. világháborúban Bősárkány lakosai közül is sokan vesztették életüket a keleti fronton, illetve hadifogolytáborokban. 1945. március 28-án bevonultak az első orosz egységek a faluba.

Még ez évben megtörtént a földkiosztás, melynek során kb. 300 földigénylő közt 799 kat. holdat osztottak ki. 1950-ben már meg is alakítják 40-50 szegényparaszttal az első termelőség-szövetkezetet, de a létszám egyre fogyott, majd 1956-ban a forradalmi események hatására fel is oszlott.

1957-ben megpróbálták újra létrehozni termelőség-szövetkezetet, de csak 10 fővel sikerült. A létszám csak lassan növekedett és 1959-re ért oda, hogy az egész falu a szövetkezetben gazdálkodott.

Az 1960-as években fejlődésnek indult a falu. Külsőleg is megváltozik a képe. Új házak épülnek, a falu belterülete is tovább növekszik. Megszaporodik a továbbtanuló gyerekek száma, akik szakmát tanulva már nem a mezőgazdaságban akartak dolgozni, hanem bejártak a győri gyárakba a jobb kereset reményében. Sokan el is költöztek a városokba. Az 1970-es körzetesítési politika következtében a környező falvak központja lett közigazgatásilag is, így dinamikusabban fejlődött tovább. A termelőség-szövetkezeteket is Bősárkány központtal egyesítik „Hanságmenti MGTSZ” néven. A környező kisiskolákat is a bősárkányi általános iskolába integrálják.

1971-ben a Háziipari Szövetkezeten belül létrehozzák a varrodát is, amely újabb munkahelyeket teremtett.

A rendszerváltás után, 1990-ben megalakul az új önkormányzat. A nehéz helyzet ellenére eddig még sikerült jó gazdálkodással eredményesen működtetni az önkormányzatot.

1992-ben megszűnik a közös Tsz, és sokan kilépnek a helyiből is, hogy megpróbálják az önálló gazdálkodást e furcsa, sokszor igazságtalan kárpótlás során „visszaszerzett” földeken.